

A.03 RISICO, ONGEVAL EN PREVENTIE

Inleiding

Met veiligheid wordt bedoeld dat je beschermd bent tegen gevaren. Bij werken heb je het dan ook over gezondheidsgevaren. Als je tijdens het werken goed beschermd bent tegen gevaren, is er sprake van goede arbeidsomstandigheden. Arbeidsomstandigheden worden dan ook soms aangegeven met de afkorting VGW, die staat voor **Veiligheid, Gezondheid en Welzijn**.

In dit hoofdstuk worden gevaren beschreven waar je mee te maken kunt krijgen bij je werk. Ook lees je over incidenten en ongevallen en wat eraan gedaan kan worden om die te voorkomen. Verder komt aan de orde hoe je moet handelen bij incidenten en (bijna-)ongevallen.

Alle ongevallen zijn te voorkomen, is het enige en juiste uitgangspunt bij het bepalen en uitvoeren van het Arbo-beleid. Het is de maat waarmee gemeten wordt.

Absolute veiligheid bestaat niet, maar het is een streven om zoveel mogelijk ongevallen te voorkomen. Door onderzoek en registratie van ongevallen, kunnen gevaarlijke situaties in de toekomst wellicht voorkomen kunnen worden. Gekeken wordt naar de oorzaken en de gevolgen van de ongevallen. Door de werkwijze aan te passen, kunnen ongevallen in de toekomst wellicht voorkomen kunnen worden.

Inhoud:

- A.03 – 01 **Gevaren bij het werk**
- A.03 – 02 **Begrippen.**
- A.03 – 03 **Lessen uit eerdere ongevallen.**

Bekijk de film: Preventie;

- **A.03 – 01 Gevaren bij het werk**

Risico factoren of bronnen van gevaar op het werk zijn:

- het soort werk;
- de werkplek of de omgeving van de werkplek;
- arbeidsmiddelen; de machines, gereedschappen en hulpmiddelen waarmee je werkt;
- de producten en de materialen waarmee gewerkt wordt;
- het gedrag van de werknemers.

Natuurlijk is het niet altijd even gevaarlijk. Dat hangt af van de werkzaamheden en omstandigheden. De gevaren zijn groter bij de volgende werkzaamheden:

- werken met gevaarlijke stoffen;
- werken met gevaarlijk gereedschap/machines;
- werken met hoge drukken;
- werken met stralingsbronnen;
- graafwerkzaamheden;
- werken met elektriciteit;
- werken in koude;
- werken in hitte;
- werken in lawaaierige omgeving;
- werken op hoogte.

Veilig werkgedrag.

Gedrag dat veilig werken bevordert, bestaat onder meer uit; zorgen voor de veiligheid en gezondheid van jezelf en anderen in je omgeving. Een positieve instelling kan je daarbij helpen en het is belangrijk je te houden aan de veiligheidsvoorschriften en aanwijzingen en instructies op te volgen. Het is ook van belang andere medewerkers aan te spreken op onveilige handelingen, onveilige situaties en incidenten, te melden en zo nodig handelend op te treden. Verder gaat het om aandacht voor persoonlijke hygiëne, orde en netheid.

Veilig werkgedrag van de werknemer op de werkplek wordt verder besproken in het volgende onderdeel B De werkplek.

- **A.03 – 02 Begrippen.**

Gesprekken over veiligheid zijn soms verwarrend, omdat niet iedereen hetzelfde bedoelt met een bepaald woord. Hierna volgen omschrijvingen van de belangrijkste begrippen, dan wordt het een stuk duidelijker.

Risico

Risico is de kans dat een ongewenst effect optreedt. De formule is: **RISICO = KANS x EFFECT**. Bij het bepalen van de risico's bij het werk, wordt gekeken naar de mogelijk nadelige effecten en naar de kans dat deze zich voordoen. De frequentie (= het aantal keren) en indien van toepassing de tijd van blootstelling, worden bij de bepaling van het risico betrokken.

Incident

Een incident is een ongewenste gebeurtenis met of zonder schade of letsel tot gevolg.

Ongeval

Een ongeval is een ongewilde, plotselinge gebeurtenis met letsel en/of schade (materieel, milieu, tijdverlies) tot gevolg.

Bijna -ongeval

Een bijna-ongeval is een ongewilde gebeurtenis zonder schade of letsel. Het ging dus maar net goed. Onder iets andere omstandigheden had het wel tot schade en/of letsel kunnen leiden. Ook deze bijna ongevallen moeten worden gemeld bij de leidinggevende, om mogelijke ongevallen in de toekomst helpen te voorkomen.

Veiligheid

Veiligheid is het bewust nemen van aanvaarbare risico's. Voor aanvang van de werkzaamheden wordt nagedacht over de risico's en de beheersmaatregelen. Als deze maatregelen zijn getroffen, kan er veilig gewerkt worden en zijn de rest risico's aanvaardbaar. Veiligheid is in elke situatie en voor iedereen anders. Het is afhankelijk van vakmanschap, ervaring, scholing, inzicht, welzijn, mentaliteit, middelen en mogelijkheden.

Arbeidsongeval

Een arbeidsongeval is een ongewenste gebeurtenis tijdens het werk, met letsel als gevolg.

Noodsituatie

Een noodsituatie is een situatie van ernstige bedreiging door ongevallen, branden, explosie, gevaarlijke ziekteverwekkers of een bommelding. Een noodsituatie kan ook ontstaan door ontsnapping van giftige gassen, gevaarlijke vloeistoffen of door straling.

- **A.03 – 03 Lessen uit eerdere ongevallen.**

Bij werken kunnen dingen misgaan. Er kan sprake zijn van ongevallen met schade en/of letsel. Maar werk kan er ook voor zorgen, dat je lichamelijke klachten krijgt, bijvoorbeeld rugklachten. Zodra er iets misgaat, moet er ingegrepen worden om erger te voorkomen. Dat geldt niet alleen voor het redden van collega's of het blussen van een brand. Zodra er lichamelijke klachten zijn of dreigen te ontstaan, moet er ook wat gebeuren. Soms kan de schade steeds groter worden als er niet wordt ingegrepen; bij een brand als je niet blust, bij wonden als je ze niet verbindt, bij andere klachten als je geen medicijnen neemt en bij lichamelijke klachten als je niet naar een fysiotherapeut gaat.

Door erop te letten waardoor zaken misgaan, kun je leren ze te voorkomen. Ook kunnen maatregelen worden genomen, zodat de boel niet verder uit de hand loopt, als er toch iets gebeurt.

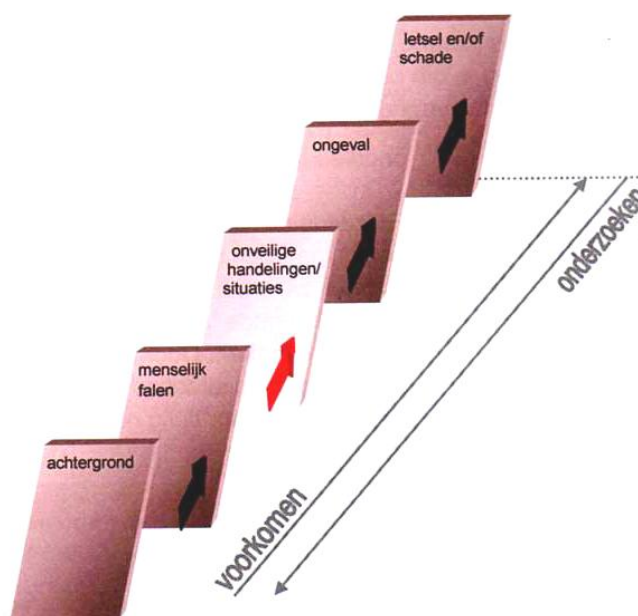
Oorzaken van ongevallen

Een ongeval is vaak het gevolg van een aaneenschakeling van voorvallen die voorafgaand aan het ongeluk hebben plaatsgevonden. Als bekend is hoe ongevallen ontstaan, kunnen we ze beter leren beheersen en te voorkomen. Na een ongeval wordt onderzocht hoe deze is ontstaan (= oorzaak) en wat de gevolgen (=gevolg) zijn.

Hiervoor is de **Domino theorie** ontwikkeld. Oorzaak en gevolg gedragen zich als vallende dominostenen. Valt er één, dan volgt de rest. De kunst is om op tijd één steen weg te nemen, zodat die van het ongeval overeind blijft staan en er dus niets gebeurt.

Een ongeval is de oorzaak van de gevolgen, zoals persoonlijk letsel en/of schade aan materieel, machines en milieu. De directe oorzaak van het ongeval zijn de onveilige handelingen en de onveilige situatie. Deze komen voort uit menselijk falen; niet weten, niet kunnen en niet willen.

Theorie van Heinrich en Lateiner. (5 dominostenen)

Een onveilige handeling is een handeling die tot een ongeval kan leiden. Het is een kwestie van iets doen, of juist niet doen, waardoor het ongeluk plaatsvindt. Uit onderzoek blijkt dat ruim 80% van alle ongevallen worden veroorzaakt door onveilige handelingen.

Voorbeelden zijn:

- Voorgeschreven P.B.M. niet gebruiken.
- Beveiligingen omzeilen.
- Gereedschap gebruiken, voor dat waar het niet bedoeld is.
- Beschadigd gereedschap gebruiken.
- De voorgeschreven afzetting niet gebruiken.
- Verkeerd hijsen.
- Verkeerd tillen.
- Onzorgvuldig omgaan met gevaarlijke stoffen.
- Verkeerd plaatsen van ladders.

Als u iemand een onveilige handeling ziet uitvoeren, dan is het (laten) **stoppen** van die handeling uw eerste actie.

Onveilige situaties zijn situaties ,die tot een ongeval of schade aan de gezondheid kunnen leiden. Er vindt geen handeling plaats, maar een situatie die waargenomen wordt.

Voorbeelden zijn:

- Geen of onvoldoende veiligheidsmaatregelen in het algemeen.
- Geen of onvoldoende verlichting.
- Geen of onvoldoende ventilatie.
- Geen of onvoldoende beveiligde apparatuur en/of machines.
- Geen of onvoldoende alarmering systemen.
- Geen of geblokkeerde vluchtwegen.
- Open spanningsbron in de nabijheid.
- Hete voorwerpen in de buurt.
- Geluidshinder.
- Onvoldoende bewegingsruimte bij apparatuur.
- Werkvloeren zijn niet opgeruimd.
- Geen of onvoldoende beveiligde apparatuur en/of machines.
- Brand- en explosiegevaar.

Als u een onveilige situatie aantreft, dan is het wegnemen van (de oorzaak van) die onveilige situatie het eerste dat u doet. Wellicht kunt u de onveilige situatie afschermen of beveiligen. Waarschuw anderen en/of schakel ze in om de risico's te verkleinen of weg te nemen.

Iedereen die werkzaam is, moet er zich bewust van zijn, dat er altijd iets onverwachts kan gebeuren, met mogelijk ongewenste effecten. Melding en registratie van alle gevaarlijke handelingen en/of situaties voorkomt misschien ongelukken, door bijvoorbeeld een verouderde machine te vervangen, de ruimte te luchten, etc..

Ongevallenpreventie

Ongevallenpreventie is het voorkomen van onveilige handelingen en onveilige situaties. De preventie is gericht op:

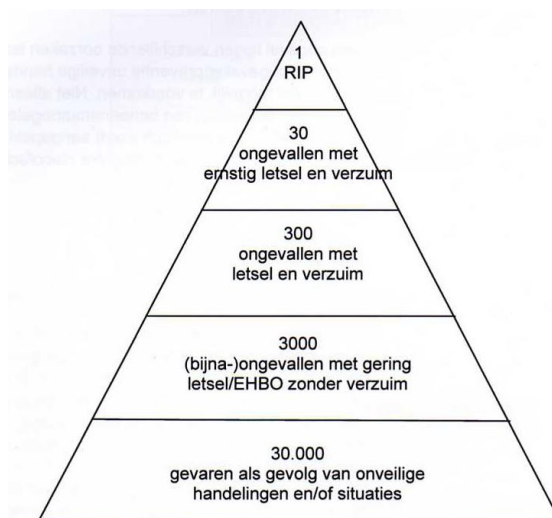
- De mens:
 - o Zijn/haar gedrag (bijv.: is de werkplek overzichtelijk, reageert hij/zij kalm of opgejaagd, werkt hij/zij nauwkeurig, is er een goede werksfeer).
 - o Zijn kennis en kunde voldoende aanwezig: opleiding, ervaring en routine.

- De organisatie:
 - o Doelmatige werkmethoden (procedures).
 - o Toezicht door leidinggevenden.

- De techniek:
 - o Werken met veilige machines.
 - o Ergonomisch ontwerp van machines en hulpmiddelen.
 - o Goed onderhoud van de gereedschappen.

- De omgeving:
 - o Kiezen van machines, die bestand zijn tegen invloeden van de omgeving.
 - o Een veilige opstelling van de machines.
 - o Geluidshinder.
 - o Trillingen.
 - o Schadelijke stoffen

In de **ongevallen piramide** wordt de kans weergegeven op bijvoorbeeld een dodelijk ongeval

Samenvatting.

Risico = Kans maal Effect. Wie geen risico loopt, kan geen ongeval krijgen. Daarom moeten we eerst proberen risico's te vermijden. Dat lukt niet altijd, dus moeten er maatregelen worden genomen om bewust om te gaan met aanvaarbare risico's. Dat is veiligheid.

Ongevallen kunnen we voorkomen door na te gaan hoe ze ontstaan. De domino -theorie van Heinrich en Lateiner maakt dat duidelijk. Door onveilige handelingen en situaties aan te pakken, kunnen er veel ongevallen, worden voorkomen.

Als er toch een ongeval gebeurt, moet er zo snel mogelijk en op de juiste manier worden gehandeld en het ongeval worden gemeld. Uit onderzoek en registratie van ongevallen kan er lering worden getrokken voor de toekomst.